

Velkommen til festningsløypa på Fredriksvern verft

Festningsløypa har en varighet på cirka 1,5 timer i vanlig gange. Vi ønsker deg en god tur og fine opplevelser.

Vi ønsker deg velkommen til kulturminnet og naturperlen Fredriksvern verft. På dette kartet har vi avmerket steder du bør besøke. Noen av punktene er merket med QR-koder. Følg kartet og bli kjent med verftets spennende historie!

Følg oss i sosiale medier
#fredriksvernverft

1 VERFTSPORTEN

Porten med kong Fredrik Vs monogram (1723–66) på utsiden og et tekstrelieff på innsiden. Tekstfeltet har sannsynligvis opprinnelig vært vendt ut mot sjøen for at fienden skulle bli skremt ved å lese det.

2 HOVEDVAKTA

Hovedvakta stod ferdig til bruk 1752. Bygningen inneholdt kontor for vaktkommandøren, oppholds- og soverom for vaktene og arrestlokaler. I kjelleren skal bondeopprøreren Lofthus ha sittet i arrest. Kjelleren ble også brukt til oppbevaring av bek i forbindelse med verftsdriften. Bek ble brukt til skipsimpregnering og impregnering av tauverk. På ytterveggen er det murt inn fem jernkakkellovnsplater med vakker ornamentikk, kongeportretter og mytologiske scener iblandet barokk og muslingrokocco (sannsynligvis fra Fritzøe Verk i Larvik).

3 SKIPSKLOKKEN

Originalklokken fra Orlogsbriggen Fredriksvern med innskriften: «Soli Deo Gloria. (Gud alene (tilkommer) æren/herligheten). 1813», «Fredrichswæren» og «FVI» (Fredrik 6.) med krone over.

4 KANONENE

Kanonene var fordelt mellom anlegget på Stavern Fort og Fredriksvern verft, på fastlandet. Noen av kanonene kan sees ved Kongens batteri, ved flaggstangen.

5 KOMMANDANTBOLIGEN

Her bodde kommandanten med familie og tjenere. Kommandanten var trent i tegning, maling, dans og musikk, og følgelig en dominerende skikkelse i det sosiale liv. Offiserene brakte nye skikker og idealer til de lokalsamfunn hvor de ble utplassert. Kommandantboligen stod innflyttingsklar allerede i 1751. Til høyre for hovedinngangen ligger «Kongesalen», et vakkert og velholdt rom restaurert i empire-stil med dype, høye vindusnisjer, pilastersmykket brannmur og umalt gulv av brede furubord. Bygningen har to fløyer mot borggården. I den søndre fløyen var det kjøkken og rom for tjenestepikene, mens det i den nordre fløyen blant annet var uthus, stall, vognskjul og toaletter. Gårdsplassen mellom bygningene er steinsatt. I Kommandanthaven står et lite lysthus fra 1778. Kommandantboligen var inntil 2002 bebodd av Verftets kommandant med familie. Benyttes i dag til representasjon og selskap.

6 SMIA, SMEDENS BOLIG OG BEFALSMESSA

Ved enden av den steinsatte åpne plassen ligger tre sammenhengende bygninger. Den hvite, lave murbygningen helt til høyre, fra 1750, var den opprinnelige smia. Den ble siden ombygd til bolig for smeden. Til venstre for denne ligger den «nye» smia, bygd i 1759–60-årene. I dag inneholder denne bygningen et kjøkken og en liten spisesal. I spisesalen er to av de gamle essene bevart og restaurert. Den gule bygningen, som er bygd sammen med de to andre, er fritidsmesselokaler. Bygningen var tidligere verksted. Steinsettingen utenfor ble restaurert cirka 1990.

7 BEDDINGEN OG PLANKEKOKERIET

Beddingen ble benyttet til bygging av marinefartøy og er cirka 50 meter lang og cirka 15 meter bred, og ble anlagt mot sjøen siste halvdel av 1760-årene – se «omrisset» på plenen. Orlogsbriggen Friderichsværn ble sjøsatt her i 1814. Det aller største var fregatten Christiania som stod ferdig i 1774. I sjøen kan man se av beddingens eikestokker. Det lille røde bygget langs stien er av noe nyere dato, cirka 1840.

Dette huset har hatt ulike funksjoner opp gjennom årene. Det ble bant annet brukt som sykestue for kadettene da spanskesyken herjet som verst. I dag brukes Plankekokeriet som kunstnerverksted og galleri.

8 KRAN VED KANALEN

Brukt til å losse skuter som la til ved kanalen.

9 CITADELLØYA, STAVERN FORT

Når vi ser over havnen, ser vi Citadellet, eller Stavern Fort som det het tidligere. Fortet ble anlagt i slutten av 1680-årene. Dette var på grev Gyldenløves tid, og han var interessert i festningsverket som forsvar av Fritzøe Verk, som var ett av flere formål med Stavern Fort. Under den store nordiske krigen (1709–1720) var Stavern samlingssted for fartøyer som skulle seile i konvoi. Havnen ble også brukt i forbindelse med trottetransporter til og fra Danmark. Citadelløya er i dag friluftsområde, og i sommerhalvåret har Norske Billedkunstnere (NBK) tilhold i Kommandantboligen på øya og det er teaterforestillinger i Kruttårnet.

10 SJALUPPSKURET

Sjaluppskuret ligger nærmest kanalen, og ble bygget i 1754. Her kunne det bygges eller settes 12 sjalupper, barkasser eller andre båter som ikke var lengre enn 30 fot. I annen etasje var det spanteloft. Sjaluppskuret benyttes i dag til kunstgalleri, lager og servering i sommersesongen.

11 STEINBRAKKA OG KANALEN

Steinbrakka, tidligere kalt «Det murede magasin», ble bygget i 1752. Opprinnelig var

dette et bindingsverksbygg, men 1790–91 ble bindingsverket tatt bort og det ble murt opp med gråstein. Kanalen ble gravd ut i årene 1751–1755. Dette ble gjort for at det skulle bli enklere å laste varer ombord i fartøyene. Båtene kunne da tas inn i kanalen og utrustes fra Det murede magasin. Lenger inn på området kan man skimte det første proviantmagasinet på verftet, Vinkelbrakka. Steinbrakka inneholder i dag flere kunstgallerier og 2. etasje leies ut som selskapslokaler.

12 GALEISKURENE

GALEISKURENE ble bygd tidlig på 1760-tallet, men fundament og bedding var anlagt allerede i 1752. I forlengelsen ned mot Verftsstranda stod det tidligere et bygg som ble kalt Skjærbåt i tillegg til dobbeltsjaluppskur og en mastedam. Da mastedammen ble gjenfylt, ble det plassert en tømmerbygning her som ble kalt Staboden. Det ble i alt bygget ti galeiskur og ett stort skjærbåtskur langs sjøen, men bare fem galeiskur står igjen i dag. Det første fartøyet som ble bygd på beddingen ved Galeiskurene, var galeien «Moss». Den ble sjøsatt 1762, og hadde 40 årer. Det ble bygd ytterligere ti galeier fram til 1767. Selv om en av hensiktene med etableringen av verftet var at det skulle bygges en flåte som skulle brukes i det sørøstlige Norge, ble det ikke bygget så mange fartøyer som planlagt. En vesentlig grunn til dette var pengemangel. Det ble bygd cirka 50 fartøyer ved verftet i årene 1762–1824. Galeiskurene rommer i dag blant annet Sjøhistorisk Magasin, Kystlaget Fredriksvern, Galeiscenen og Galeimuseet.

13 KADETTBRAKKA

Som en følge av krigstrussel ble det nye proviantmagasinet, i dag kalt Kadettbrakka, bygget i 1773–74. I magasinet skulle det kunne oppbevares kost for 1000 mann

i seks måneder og for verftets egen besetning i ett år. Kadettbrakka er en av Norges største trebygninger, 72 m lang og 11 m bred. Inneholder blant annet «Kongerommet», også kalt kommandersersjantrommet, og ulike historiske samlinger/museum. Bygningen er blitt brukt til forskjellige formål opp gjennom tidene, og var inntil høsten 1990 hovedskolebygning for Luftforsvarets skoler Stavern. Nå rommer den ulike venneforeninger på verftet, blant annet Tordenskiolds Soldater og Fredriksvern verfts venner.

14 LUFTVERNKANON

Fra 2. verdenskrig; en 88 mm tysk luftvernkanon, bygget i 1942 (modell FlaK 40). Kanonens vekt, cirka 5 tonn. Under krigen var området også brukt som leir for blant annet russiske krigsfanger – inntil 1800 fanger var her på en gang (Lager Briesen).

15 KRUTTHUSET

Den store gråstensbygningen er krutthuset, bygget 1777–79. Tidligere stod et krutthus lenger øst, men dette ble etter hvert for lite. Den norske skjærgårdsflotiljen var forlagt i Fredriksvern, men i 1770-årene ble også en del dansk-norske krigsskip midlertidig lagt her. Det nye krutthuset ble bygget for å forsyne også disse skipene. Krutthuset brukes i dag til kulturelle og allmenntilgjengelige formål.

16 GEVÆRGALLERIET OG FESTNINGSVOLLENE

Samtidig med at de ulike bygningene ble satt opp, foregikk arbeidet med forsvarsverkene mot landsiden. Dette arbeidet startet allerede 1750. Disse forsvarsverkene ble bygd etter datidens mest moderne system med voller og graver og batterier. På høyden på venstre side av badeporten er det et geværgalleri. Et geværgalleri fungerte som en beskyttende mur for soldater sommed håndvåpen skulle forsvare Fredriksvern verft. Skyteskårene er utformet slik at man kan bevege geværene i flere retninger.

17 BLOKKHUSENE OG MINNEHALLEN

Mot slutten av 1780-årene ble festningsverket forsterket. 1789–90 ble det bygd tre blokkhus på fastlandet med palisadegjerde mellom. To av blokkhusene er bevart, du ser dem mot nord – røde små hus på toppen av to høydedrag. På Stavernsøya er det en utkikkspost, «Kikut». Ut over stranden og vestover, er det Sjømennenes Minnehall i pyramideform man ser. Her går også Kyststien mot Helgeroa.

Følg oss i sosiale medier
[#fredriksvernverft](#)

Historie

På grunn av faren for krig med Sverige ble det i 1750 bestemt at det skulle anlegges et galeiverft og en flåtestasjon i Stavern. Flåteavdelingen hadde også som oppgave å understøtte hæren. Fartøyene som skulle inngå i flåteavdelingen, skulle bygges ved verftet. At Stavern ble valgt, hadde flere årsaker. Stedet hadde en strategisk beliggenhet både i forhold til Sverige og Danmark. Havnen hadde to utløp, slik at skipene kunne seile ut og inn uansett vindretning. I tillegg mente man at øyene og holmene rundt var så utilgjengelige at ingen fiende kunne sette seg fast på noen av dem.

Fredriksvern verft i dag

Med sin idylliske beliggenhet ved sjøen er Fredriksvern verft en av Norges mest besøkte severdigheter. De vakre bygningene påvirket av dansk arkitektur og omgivelsene ellers, tiltrekker seg turister året rundt; men spesielt sommeren er attraktiv for mange. Her er det fine turområder med barnevennlige sandstrender og isskurte svaberg. Om sommeren arrangeres teater- og danseforestillinger, maritime aktiviteter, veteranbilløp og konserter. Om sommeren, og i høysesongene, holder flere museer åpent, deriblant Sjøhistorisk Magasin, Galeimuseet, Tordenskiolds Soldater og fotoutstillinger i Kadettbrakka. I flere av bygningene er det kunstgallerier og det er sesongåpen servering i sjaluppskuret, helt nede i vannkanten. Påskeutstillingen, Høstutstillingen og Julemarked på Verftet er også populære arrangementer som trekker et stort publikum fra hele distriktet. Noen av de fredede lokalene leies ut til ulike arrangementer og utstillinger. Det tilbys guidede turer om sommeren og ellers etter avtale.

Adferdsregler

Festningen du nå er på, er en av Norges nasjonale festninger og et nasjonalt kulturminne som vi ønsker å bevare for senere generasjoner. Derfor er det viktig at du som oppholder deg her har respekt for bygningene og uteområdene, viser varsomhet når du beveger deg rundt på området. Opplevelsen av å være på et unikt sted som Fredriksvern verft kan fort ødelegges av forsøpling og utilsiktet skadeverk. Det er derfor helårs bålforbud. Dette gjelder også engangsgriller. Vi ber deg om å kaste alt søppel i de oppsatte søppelkassene. Fredriksvern verft ligger sentralt i Stavern i Vestfold fylke.

Utleielokaler

Fredriksvern verft leier ut særpregede lokaler i de fredede bygningene til ulike formål, deriblant skiftende kunstutstillinger, foredrag/filmfremvisninger, møter, konserter, selskap og representasjon. I tillegg kan du leie deler av uteområdene til passende publikumsarrangementer, utendørs vielse og annet. Ta kontakt med oss for mer informasjon.

Kontakt

Fredriksvern verft 3290 Stavern
e-post: info@fredriksvernverft.no
www.fredriksvernverft.no

Vi ønsker deg et hyggelig opphold på Fredriksvern verft!

 Fredriksvern Verft
et nasjonalt festningsverk

Vi skaper nytt liv på historisk grunn

Forsvarsbygg forvalter de nasjonale festningene og tilrettelegger dem slik at de er tilgjengelige for publikum hele året.

Festningene er levende kulturarenaer som besøkes av flere millioner mennesker hvert år. De naturskjønne og historiske omgivelsene gir en unik ramme for opplevelser, selskap, møter og kursvirksomhet. Her kan du nyte store og små konserter, utendørs opera, kunstutstillinger og sportsarrangementer, eller dypdykke i historien og besøke museer. Vi har utleielokaler til de fleste anledninger. Festningene ligger i hele landet, fra Møvik fort i sør til Vardøhus i nord.

FORSVARSBYGG

www.forsvarsbygg.no

**Festningsløypa på
Fredriksvern verft**

www.fredriksvernverft.no